

Grbovnica Franje Josipa I. Michaelu Tarbuku iz 1853. godine

Petrone, Andrea

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:656633>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-10**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET U RIJECI
RIJEKA

Andrea Petrone

GRBOVNICA FRANJE JOSIPA I. MICHAELU TARBUKU IZ 1853. GODINE

- završni rad -

RIJEKA, 2020.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET U RIJECI
RIJEKA

Grbovnica Franje Josipa I. Michaelu Tarbuku iz 1853. godine

- završni rad -

STUDIJ: Dvopredmetni studij povijesti i njemačkog jezika i književnosti

MENTOR: doc. dr. sc. Maja Čutić Gorup

AKADEMSKA GODINA: 2019./2020.

STUDENT: Andrea Petrone

Rijeka, rujan 2020.

SAŽETAK

Cilj rada je prijevod i prijepis grbovnice cara Franje Josipa I. kojom dodjeljuje plemićka prava satniku Michaelu Tarbuku 1853. godine. Primarni izvor korišten za izradu rada je grbovnica Michaela Tarbuka iz 1853. godine pod arhivskom oznakom HR DABJ 504 ZBIRKA GRBOVNICA, koju mi je na raspolaganje stavio Državni arhiv u Bjelovaru. Radi se o grbovnici pisanoj njemačkom goticom na njemačkom jeziku iz razdoblja kada je u uporabi bio *Neuhochdeutsch* (novovisokonjemački), a koje je trajalo od 1650. ili 1700. do 1950. godine. Cilj istraživanja je otkriti što piše u grbovnici, tko je bio Michael Tarbuk te saznati zašto je M. Tarbuk uzdignut u status nižeg plemstva. U radu je prvo utvrđen povijesni okvir u kojem isprava nastaje, zatim slijede podaci o obitelji Tarbuk te o Michaelu Tarbuku. Grbovnica je analizirana metodologijom pomoćnih povijesnih znanosti, diplomatikom i heraldikom te su navedene jezične značajke i posebnosti jezika u grbovnici u odnosu na današnji. U prilogu, na kraju rada, se nalazi cijela grbovnica koja uključuje naslovnu stranu, tekst isprave, dodijeljeni grb, kao i vanjski izgled grbovnice.

Ključne riječi: *grbovnica, Michael Tarbuk, obitelj Tarbuk, car Franjo Josip I., 1853. godina, grb, njemački jezik, njemačka gotica, Neuhochdeutsch*

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. POVIJESNI OKVIR	2
3. OBITELJ TARBUK	4
3.1. Michael Tarbuk.....	4
4. PRIJEPIS GRBOVNICE	5
5. PRIJEVOD GRBOVNICE	11
6. ANALIZA GRBOVNICE	17
6.1 Analiza grba.....	20
6.2 Jezične značajke grbovnice.....	21
7. ZAKLJUČAK.....	22
8. LITERATURA	23
9. PRILOZI: Grbovnica Michaela Tarbuka iz 1853. godine.....	24

1. UVOD

U završnom radu je obrađena grbovnica izdana 1853. godine kojom car Franjo Josip I. dodjeljuje satniku Michaelu von Tarbuku status plemića. Isprava je analizirana pomoću pomoćnih povijesnih znanosti, diplomatike i heraldike. Budući da grbovnica nije objavljena, cilj istraživanja mi je prvenstveno bio otkriti što u njoj piše, tko je bio Michael Tarbuk te uzevši u obzir događaje iz vremena izdavanja isprave odgovoriti na pitanje zašto je on uzdignut u status nižeg plemstva.

Primarni izvor je grbovnica Michaela Tarbuka iz 1853. koju mi je na korištenje stavio Državni arhiv u Bjelovaru. Tijekom pisanja rada postojale su neke prepreke, a najveća među njima je bila ta što o obitelji Tarbuk i o Michaelu Tarbuku nema dovoljno podataka. Prije analize je bilo potrebno objasniti povijesni okvir u kojem je grbovnica nastala, zatim napraviti prijepis i prijevod teksta kako bi se točno utvrdilo što u njoj piše i bolje napravila analiza. Kako je grbovnica napisana na njemačkom jeziku njemačkom goticom iz 19. stoljeća, imala sam problema pri izradi prijepisa i prijevoda na hrvatski jezik. Analizu sam napravila rasčlanjivanjem sadržaja grbovnice, opisom dodijeljenog grba te jezika i njegovih posebnosti.

2. POVIJESNI OKVIR

Razdoblje kada je izdana grbovnica Michaelu Tarbuku 1853. obilježeno je francjozefskim apsolutizmom ili neoapsolutizmom, uvedenim oktroiranim ustavom još u ožujku 1849. godine nakon revolucionarnih previranja 1848./1849. koja su zahvatila cijelu Monarhiju. Car Franjo Josip I. je oktroirao ustav 4. ožujka i raspustio Državni sabor u Kromerižu te je ponovo uveden apsolutizam, ali uz očuvanje liberalnih načela koja su usmjeravala društvo iz feudalnog u kapitalističko putem ekonomskih, upravnih i pravnih normi te modernizacijskih reformi. Habsburška Monarhija je prema Ustavu sastavljena od krunovina koje drže određenu autonomiju te im je obećana kako ravnopravnost naroda tako i čuvanje narodnosti i jezika. Budući da je društvo trebalo prijeći u kapitalističko iz feudalnog uređenja, uvedene su odredbe koje bi to trebale i realizirati, kao proglašavanje jednakosti svih građana pred zakonom, ukidanje feudalnih posjedovnih odnosa te slobodno stjecanje imetka i pravo da se svatko bavi svakom granom privređivanja te ulazak u državnu službu. Trebalo je ukinuti ono na čemu se feudalizam temelji, a to je podložan položaj seljaka. Cilj je bio i stvaranje jedinstvenog tržišta unutar Monarhije zbog čega su ukinute carinske granice između Austrije i Ugarske te je primijenjen jedan porezni sustav za cijelu Monarhiju pri čijem se uvođenju nije uzimala u obzir činjenica različitih stupnjeva razvijenosti krajeva Monarhije. Kasnije je donešen Silvestarski patent 31. prosinca 1851. kojim je uveden otvoreni birokratski centralizam, tj. norme koje pospješuju daljnje usmjeravanje prema kapitalizmu i ekonomskom razvoju Monarhije, a oktroirani ustav je ukinut.¹

Na području Europe, 1853. godina je obilježena početkom Krimskog rata koji je trajao od 1853. do 1856. godine. Rat je izbio zbog težnje za političkom i teritorijalnom ekspanzijom ruskog cara na jug, tj. prostor “bolesnika s Bospora” Osmanskog Carstva, koji se nalazio na rubu raspada. Rusiji su se suprotstavile Velika Britanija i Francuska kako bi održale ravnotežu sila u Europi te kako bi se sačuvala britanska prevlast na moru koju bi Rusija izlaskom na Sredozemno more ozbiljno ugrožavala. Sukob je 1853. planuo na području Jeruzalema, no 1854. je preseljen na Krim, kada je započela saveznička (Francuska i Velika Britanija) opsada Sevastopolja, glavne ruske baze na Crnome moru. Rat završava mirovnim ugovorom u Parizu potpisanim 29. ožujka

¹Povijest Hrvata, 2005., 419-420

1856. godine. U tom sukobu je Habsburška Monarhija ostala neutralna i počela provoditi politiku izbjegavanja sukoba.²

U grbovnici se spominje sudjelovanje Michaela Tarbuka u kampanjama u vrijeme koalicijskih ratova protiv Francuske 1805., 1809., 1812., 1813., 1814. i 1815. godine. Koalicijski ratovi počinju 1792. stvaranjem koalicije Habsburške Monarhije, Pruske, Rusije i Sardinije protiv Napoleona i Francuske kako bi suzbile njegove osvajačke pohode po Europi. Tarbukova vojna djelatnost u koalicijskim ratovima počinje Trećim koalicijskim ratom 1805. kojim je Habsburška Monarhija pristupila englesko - ruskoj koaliciji uz Švedsku. Rat je završio Napoleonovom pobjedom u bitci kod Auserlitz ("bitka triju careva"). Habsburška Monarhija je bila prisiljena sklopiti mir u Požunu koji se odrazio izuzetno nepovoljno zbog teritorijalnih gubitaka (Venecije, Istre i Dalmacije). U grbovnici se posebno ističe hrabrost u "bitci naroda" kod Leipziga u listopadu 1813. godine u kojoj su savezničke vojske opkolile francusku vojsku i nanijele joj konačan poraz. Zadnji koalicijski rat dogodio se 1815. godine koji je završio konačnim porazom Napoleona kod Waterlooa 18. lipnja.³

²POVIJEST 14, 2008., 534-535

³POVIJEST 13, 2008. 95; ZÖLLNER, SCHÜSSEL, 1997., 222-228

3. OBITELJ TARBUK

Istraživanjem o obitelji Tarbuk sam ustanovila da postoji više grana obitelji, ali iz različitih mjesta koja su relativno blizu jedna drugom te da sve vuku podrijetlo iz graničnog područja iz okolice Karlovca. Članovi obitelji su uglavnom djelovali u vojnoj službi za potrebe ratnih pohoda Monarhije jer je Vojna krajina i služila za novačenje vojnika. Tako se ističe Ignaz Tarbuk, koji je vjerojatno izravni potomak Michaela Tarbuka. On je također služio vojnu službu u slunjskoj 4. pješačkoj pukovniji i dobio čin satnika 23. lipnja 1866. godine što piše jedino u *Kaiserlich-königliches Arme-Verordnungsblatt*.⁴

Satnik Raimund Tarbuk sudjelovao je u revolucionarnom ratu 1848./1849. protiv Mađara. Pod njegovim zapovjedništvom je bila 4. đurđevačka bojna koja je sudjelovala u operacijama kod Viljeva u studenom 1848. i kod Osijeka 29. i 30. siječnja 1849. godine. Raimund je za svoje zasluge u vojnoj službi odlikovan redom željezne krune.⁵

3.1. Michael Tarbuk

Michael Tarbuk rođen je 1783. godine u Poloju nedaleko Slunja. 1. siječnja 1800. pristupio je u vojnu službu u 4. slunjskoj pješačkoj graničnoj pukovniji te je u vrijeme koalicijskih ratova premješten u Varaždinsko - križevačku 5. pješačku pukovniju. Kao satnik je umirovljen 1845. godine. Sudjelovao je u ratnim kampanjama u vrijeme koalicijskih ratova protiv Napoleona 1805., 1809., 1812., 1813., 1814. i 1815. godine te se posebno istaknuo u onoj 1812. te u bitci kod Leipziga 1813., što se posebno i naglašava u grbovnici. Obitelj je ovom grbovnicom uzdignuta u položaj nižeg plemstva 1853. godine. O samom Tarbuku kao i o njegovim predcima i potomcima nema mnogo podataka, sve što je poznato sam istraživanjem iščitala iz isprave. Njegovo ime se jedino još spominje u *Heraldisch-genealogische Zeitschrift* u

⁴Kaiserlich-königliches Arme-Verordnungsblatt, 1871., 414

⁵KÜNZ, 2008., 92

kojem pišu gotovo isti podaci kao i u grbovnici. Može se zaključiti kako je Michael Tarbuk svojim zaslugama u vojničkoj službi od obične osobe, vojnika, postao dio staleža nižeg plemstva te postigao čin satnika i omogućio svojim potomcima plemenitaške povlastice.

4. PRIJEPIS GRBOVNICE

PRVA STRANICA

- (1) WIR
- (2) FRANZ JOSEPH
- (3) der Erste

DRUGA STRANICA

- (1) von Gottes Gnaden
- (2) KAISER
- (3) von Oesterreich,
- (4) König von Ungarn und Böhmen, König der Lombardie und
- (5) Venedig, von Dalmazien, Kroazien, Slavonien, Galizien, Lodomerien
- (6) und Illirien; Erzherzog von Oesterreich; Großherzog von Krakau;
- (7) Herzog von Lothringen, Salzburg, Steiermark, Kärnthen, Krain,
- (8) Ober- und Niederschlesien und der Bukowina; Großfürst von Sie-
- (9) benbürgen; Markgraf von Mähren; gefürsteter Graf von Habsburg

- (10) und Tirol; Großwoiwode der Woiwodschaft Serbien u.u.u.
- (11) Betrachten es stets als eine Unserer heiligsten und
- (12) angenehmsten Regenten-Pflichten und Vorrechte, wahres Verdienst
- (13) durch öffentliche Merkmale Unserer gerechten Anerkennung auszuzeichnen,
- (14) und Andere dadurch zur Verdienstlichkeit um das allgemeine Beste anzueifern.
- (15) Mit Vergnügen haben Wir demnach vernommen,
- (16) daß Unser lieber getreuer pensionirter Hauptmann
- (17) Michael Tarbuk
- (18) um allergnädigste Erhebung in den oesterreichischen Adelstand allerunterthänigst an-
- (19) gesucht habe.

TREĆA STRANICA

- (1) Michael Tarbuk
- (2) aus Polloj im Sluiner Gränz-Regiments-Bezirke im Jahre 1783
- (3) geboren, ist am ersten Jäner 1800 bei dem Szluiner vierten Gränz-In-
- (4) fanterie-Regimente in die Kriegsdienste Unseres Durchlachtigsten Kai-
- (5) serhauses getreten, hat bei diesem Regimente, dann bei dem Warasdiner-
- (6) Kreuzer fünften Gränz-Infanterie-Regimente alle Unter- und Oberofficier-
- (7) Chargen stufenweise durchgangen, und ist als Hauptmann am ersten Jäner
- (8) 1845 in den Pensionsstand getreten. Während dieser vier und vierzigjäh-
- (9) rigen ununterbrochenen Militärdienstleistung hat

(10) Michael Tarbuk

(11) sich stets durch Eifer, Hinsicht, Geschicklichkeit und tadelloses Benehmen hervor-
(12) gethan; hat die Feldzüge in den Jahren 1805, 1809, 1812, 1813, 1814 und 1815 mit-
(13) gemacht, sich hiebei tapfer verhalten, und sich besonders im Jahre 1812 in der
(14) Affaire beim Trencziner Hofe in Russisch Pohlen und in der Schlacht bei
(15) Leipzig ausgezeichnet, und stets Treue und Anhänglichkeit an Unser Durch-
(16) lauchtigstes Kaiserhaus und den Staat bewährt.

(17) In Anerkennung dieser langjährigen ersprießlichen Militär-
(18) Dienstleistung und in Anbetracht, daß nach dem Allerhöchsten Rescripte Wei-
(19) land Ihrer Majestät der Kaiserin Maria Theresia rühmlichen Andenkens
(20) vom Jahre 1757 die österreichischen Militär- Officiere nach einer mehr als
(21) dreißigjährigen im Kriege und im Frieden wohlverhaltenen Militärdienst-
(22) leistung um Erhebung in den Adelstand ansuchen dürfen, haben Wir über
(23) die von ihm gestellte Bitte Uns aus keiserlicher und königlicher Machtvoll-
(24) kommenheit bewogen gefunden, ihn
(25) Michael Tarbuk

ČETVRTA STRANICA

(1) sammt seiner eheligen Nachkommenschaft beiderlei Geschlechtes
(2) für alle künftigen Zeiten in den
(3) Adelstand

- (4) Unseres österreichischen Kaiserreiches zu erheben.
- (5) Wir gestatten insbesondere, daß sich der
- (6) pensionirte Hauptmann
- (7) Michael von Tarbuk
- (8) und seine eheligen Nachkommen beiderlei Geschlechtes auch des in
- (9) gegenwärtiger Urkunde mit den kunstmäßigen Farben entworfenen
- (10) und nachstehend beschriebenen adeligen Wappens bedienen mögen:
- (11) Ein gevierteter Schild. Das obere rechte so wie das untere linke rothe
- (12) Feld zeigt einen nach einwärts aufgerichteten goldenen Löwen mit ausge-
- (13) schlagener rother Zunge, einen Säbel am goldenen Kreuzgriffe schwingend.
- (14) In dem oberen linken blauen Feld mit grünem Boden bricht aus dem rech-
- (15) ten Seitenrande ein grüner Berg und wachsen links daneben aus dem Boden
- (16) drei Fichten hervor. Im rechten Oberwinkel erscheint ein goldener Stern und
- (17) im linken ein gebildeter ebenfalls goldener Halbmond nach rechts gewendet.
- (18) Das untere blaue Feld durchzieht an der Balkenstelle ein steinerner Damm,

PETA STRANICA

- (1) unterhalb dessen ein Teich auf grüner Wiese und von einem Bache schrägrechts
- (2) durchflossen, dann oberhalb ein im Blauen gegebener Arm in Harnisch mit
- (3) gezücktem Schwerte am goldenen Griffe einwärts gerichtet zu sehen sind.
- (4) Auf dem Schilde ruhet ein mit goldenen Bügeln und mit einem goldenen

(5) Halskleinode geschmückter Turnierhelm, von welchem zur rechten Seite
(6) rohe und zur linken blaue, insgesamt mit Gold unterlegte Helmdecken
(7) herabhängen. Der Helm ist mit einer goldenen Krone geziert, aus der ein
(8) geharnischter Arm mit einem Schwerte am goldenen Griffe emporragt.
(9) Es ist Unser kaiserlicher und königlicher Wille, daß der
(10) pensionirte Hauptmann
(11) Michael von Tarbuk
(12) und alle seine Nachkommen beiderlei Geschlechtes für
(13) Adelstands - Personen
(14) des österreichischen Kaiserreiches geachtet, geehrt und von allen Unseren Behör-
(15) den in dem ruhigen und ungestörten Genuße der nach den Reichsgesetzen mit
(16) diesem Stande verbundenen Rechte kräftigst geschützt werden.
(17) Zur mehreren Bekräftigung alles dessen haben Wir gegenwärtiges
(18) Diplom mit Unserem kaiserlichen Namen eigenhändig unterzeichnet und Unser
(19) kaiserliches Majestäts-Siegel anhängen lassen.
(20) Gegeben und ausgefertigt mittelst Unseres lieben und getreuen
(21) Doctors
(22) Alexander Bach
(23) Großkreuzes Unseres kaiserlichen österreichischen Leopold- und des Franz
(24) Joseph- Ordens Unseres wirklichen geheimen Rathes und Ministers des Innern
(25) in Unserer Reichs- Haupt- und Residenzstadt Wien

ŠESTA STRANICA

Na šestoj stranici nalazi se grb.

SEDMA STRANICA

(1) am einundzwanzigsten Monatstage Mai nach Christi Geburt im eintau-

(2) send achthundert drei und fünfzigsten Unserer Reiche im fünften Jahre.

(3) Franz Joseph

(4) Der Minister des Innern

(5) Alexander Bach

(6) Nach Seiner kais. königl. apost. Majestät

(7) Höchsteigenem Befehle.

(8) Friedrich Sachse von Rothenberg

(9) Minist. Hofs.

5. PRIJEVOD GRBOVNICE

PRVA STRANICA

(1) Mi

(2) Franjo Josip

(3) prvi

DRUGA STRANICA

(1) po milosti Božjoj

(2) car

(3) Austrije

(4) kralj Mađarske i Češke, kralj Lombardije i

(5) Venecije, Dalmacije, Hrvatske, Slavonije, Galicije, Lodomerije

(6) i Ilirije, nadvojvoda Austrije, veliki vojvoda Krakova;

(7) vojvoda Lotaringije, Salzburga, Štajarske, Koruške, Kranjske,

(8) Gornje i Donje Šleske i Bukovine; veliki knez Trans-

(9) ilvanije; markgrof Moravske; grof od Habsburga

(10) i Tirola; veliki vojvoda Vojvodstva Srbije itd. itd. itd.

(11) Smatrajući jednim od Naših najsvetijih i

(12) najprijetnijih regentskih dužnosti i privilegija, dodijeliti istinsku zaslugu

(13) kroz javna svojstva našeg pravednog uvažavanja,

(14) a time potaknuti zaslugama i druge na postizanje općeg dobra.

(15) Sa zadovoljstvom smo stoga odlučili,

(16) da je naš dragi vjerni umirovljeni satnik

(17) Michael Tarbuk

(18) izabran za najmilostivije uzvišenje u autrijsko plemstvo

(19) podanika.

TREĆA STRANICA

(1) Michael Tarbuk

(2) rođen u Poloju u slunjskoj graničkoj pukovnji 1783. godine,

(3) stupio je prvoga siječnja 1800. u slunjsku četvrtu graničnu pje-

(4) šačku pukovnju u ratnu dužnost Naše presvijetle carske

(5) kuće, zatim u Varaždinsko - križevačkoj

(6) petoj graničnoj pješačkoj pukovnji postepeno prošao sve niže i više časničke

(7) dužnosti te kao satnik prvog siječnja

(8) 1845. stupio u mirovinu. Tijekom te četrdesetčetverogodišnje

(9) neprekidne vojne službe

(10) Michael Tarbuk

(11) se uvijek odlikovao žarom, poštovanjem, spretnošću i bezprijekornim ponašanjem;

(12) sudjelovao u kampanjama 1805., 1809., 1812., 1813., 1814. i 1815. godine,

(13) posebno hrabro se ponašao 1812. godine u

- (14) aferi kod Trencziner Hofa u ruskoj Poljskoj te istaknuo u bitci kod
- (15) Leipziga te uvijek dokazao vjernost i privrženost Našoj pre-
- (16) svijetloj carskoj kući i državi.
- (17) Kao priznanje toj dugogodišnjoj blagotvornoj vojnoj
- (18) službi i u pogledu da nakon izdavanja najvišeg reskripta
- (19) Njenog Visočanstva carice Marije Terezije
- (20) 1757. godinu austrijski vojni pukovnici nakon više od
- (21) trideset godina u ratu i miru za dobro vođenu vojnu
- (22) službu mogu zahtijevati uzdizanje u status plemstva, Mi smo
- (23) dopustili zatraženu molbu koja je potaknula Našu carsku i kraljevsku apsolutnu
- (24) moći, njega
- (25) Michaela Tarbuka

ČETVRTA STRANICA

- (1) i svo njegovo bračno potomstvo oba spola
- (2) za sva buduća vremena uzdići u
- (3) status plemstva
- (4) Našeg austrijskog carstva.
- (5) Posebno dopuštamo da se
- (6) umirovljeni satnik
- (7) Michael von Tarbuk

- (8) i svo njegovo bračno potomstvo oba spola također može koristiti
- (9) plemenitaškim grbom, obojanim umjetničkim bojama
- (10) i opisanim u ovoj potvrdi:
- (11) četvoreni štit. Gornje desno, kao i donje lijevo crveno
- (12) polje pokazuje jednog prema unutra pozicioniranog zlatnog lava s
- (13) isplaženim crvenim jezikom, mašući sabljom na zlatnoj križnoj ručki.
- (14) U gornjem lijevom plavom polju sa zelenim tlom izlazi iz desnog
- (15) kraja strane zeleni brijeg i pokraj lijevo rastu iz poda
- (16) tri smreke prema naprijed. U desnom gornjem kutu nalazi se zlatna zvijezda i
- (17) u lijevom formiran također zlatni polumjesec okrenut prema desno.
- (18) Donje plavo polje prolazi kamenu branu u položaju snopa,

PETA STRANICA

- (1) ispod toga jedno jezero na zelenoj livadi i potok koji dijagonalno
- (2) protječe, zatim u gornjoj polovici može se vidjeti jedna u plavom ispružena ruka u oklopu s
- (3) ispruženim mačem u zlatnom zglobu okrenuta prema unutra.
- (4) Na štitu se nalazi jedna sa zlatnim žezlom i sa zlatnim
- (5) nakitom za vrat ukrašena turnirska kaciga, od koje s desne strane
- (6) crvena i sa lijeve strane plava, na obje strane sa zlatom podmetnuta visi navlaka za kacigu.
- (7) Kacigu krase zlatna kruna iznad koje je
- (8) oklopljena ruka s mačem na zlatnoj ručki.

- (9) Naša je carska i kraljevska volja, da
- (10) umirovljeni satnik
- (11) Michael von Tarbuk
- (12) svo njegovo potomstvo oba spola
- (13) budu uvaženi kao plemenitaške osobe
- (14) Austrijskog Carstva, poštovani
- (15) u miru i neometanom uživanju prema zakonima
- (16) ovoga statusa povezanim pravima te će biti snažno zaštićeni, prije svega, od svih naših organa vlasti.
- (17) Za daljnje potvrđivanje svega ovoga smo vlastoručno potpisali ovu
- (18) diplomu Našim carskim imenom i priložili Naš
- (19) pečat carskog Visočanstva.
- (20) Dano i upotpunjeno pomoću Našeg dragog i vjernog
- (21) doktora
- (22) Aleksandra Bacha
- (23) Veliki križ Našeg carskog austrijskog reda Leopolda i Franje
- (24) Josipa i Našeg sadašnjeg tajnog savjeta i ministra unutarnjih poslova
- (25) u našem carskom, glavnom gradu i prijestolnici Beču

ŠESTA STRANICA

Na šestoj stranici nalazi se grb.

SEDMA STRANICA

(1) dvadeset i prvi dan mjeseca svibnja poslije rođenja Krista tisuću

(2) osam stotina pedeset i treće, Našega carevanja pete godine

(3) Franz Joseph

(4) ministar unutarnjih poslova

(5) Alexander Bach

(6) prema njegovoj carskoj kraljevskoj apostolskoj veličanstvenoj

(7) visokoj naredbi.

(8) Friedrich Sachse von Rothenberg

(9) ministarski savjetnik

6. ANALIZA GRBOVNICE

Grbovnicom car Franjo Josip I. dodjeljuje satniku Michaelu Tarbuku plemićki status i grb koji se prenosi na njegovo potomstvo. Izdana je 21. svibnja 1853. godine u Beču. Pisana je njemačkim jezikom na papiru njemačkom goticom. Njen sadržaj je obuhvaćen na sedam stranica, uključujući i dodjeljeni grb koji je prikazan na šestoj stranici isprave te potpise cara i tadašnjeg ministra unutarnjih poslova Aleksandra Bacha kojima je ona i ovjerena. Grbovnica sadrži i pričvršćenu limenu posudu koja inače sadrži pečat Habsburške Monarhije, no on je u ovom slučaju izgubljen. Izvana je presvučena purpurnom baršunastom tkaninom te se u sredini stranice nalazi grb Monarhije zlatne boje. Svaka stranica je ukrašena cvjetnim obrubom zlatne boje. Na vrhu se nalazi carska kruna te ispod nje dva ukrštena mača, a na samom dnu grb Monarhije.

Prva strana grbovnice je vrlo raskošno ukrašena. U sredini se nalazi stilizirana verzija grba Austrijske kuće koji je sastavljen od grbova Lotarinške i Habsburške kuće te u sredini crveno bijela austrijska dvobojnica. Štit je dijagonalno podijeljen na tri dijela. Lijevi dio prikazuje grb lotarinške kuće, točnije na zlatnoj pozadini tri orla u letu na crvenoj traci. U sredini je prikazan austrijski grb koji se sastoji od crvene pozadine presječen horizontalno bijelim poljem, koji se u ovom slučaju ne vidi. Desna strana prikazuje lava u uspravnom položaju s carskom krunom na glavi okrenutog u desnu stranu na zlatnoj pozadini. Grb Austrijske kuće je bilo dosta teško prepoznati zbog stiliziranog oblika te zbog toga što je verzija u ovoj grbovnici crno-bijela.⁶ Na sredini štita počinje sadržaj isprave oslovljavanjem cara koji ju i izdaje, „WIR FRANZ JOSEPH der Erste“ ili u prijevodu *Mi Franjo Josip I.* Pri vrhu štita nalazi se stilizirana nadvojvodska kruna s ordenom Zlatnog runa kroz koju prolazi vrpca s grbovima krunovina Austrijskog Carstva (Ugarska, Damacija, Slavonija, Donja Austrija, Kranjska, Štajerska, Krajina, Hrvatska, Galicija, Bukovina, Moravska, Trst, itd.). Pri vrhu stranice se nalazi dvoglavi orao s kraljevskim krunama na glavama te carskim/kraljevskim insignijama, tj. mačem i žezlom u desnoj te *globusom crucigerom* u lijevoj kandži, koji je simbol njemačkih careva. Ispod njega se nalaze grana hrasta s lijeve te lovora s desne strane. Ispod štita je prikazana žena s lovorovim vijencem u jednoj ruci i štitom u drugoj te do nje lav. Žena bi predstavljala majku domovine,

⁶ VOLBORTH, 1973., 170

vijenac pobjedu i lav snagu. Bočne strane su ukrašene predmetima koji simboliziraju vrijednosti na kojima Monarhija počiva. Na desnoj strani su simboli kršćanstva, tj. vjere (kamene ploče s Božjim zapovjedima, Biblija te kraljevske insignije - mač, žezlo, carski grb i orden križa jer car vlada po milosti Božjom te je glavna vjera u Monarhiji kršćanstvo), zatim obrazovanja, znanja i kulture (teleskop, Sokratova glava, globus, kazališna maska, frula, šestar, geometrijski trokut, slikarska paleta itd.). Na lijevoj strani se nazire natpis *Viribus unitis* što je politički slogan Monarhije i znači sjedinjenim snagama, potom ratna oprema za obranu zemlje (kaciga, koplja, borbena sjekira, mač, zastava za boj itd.) koji bi predstavljali vojnu moć Carstva, a na samom dnu su predmeti koji pokazuju prosperitet u gospodarstvu (povrće, voće, košara, žitarice, oruđe za obradu zemlje - lopate, grablje, udica za ribolov itd.) (Prilog 1.)

Strukturno, grbovnica sadrži sve dijelove koju javne isprave obično imaju, dakle protokol (uvod), korpus (sadržaj) i eshatokol (zaključak). Protokol započinje samim carevim imenom te *intitulatiom*, a glasi: „Mi, Franjo Josip I., po milosti Božjoj car Austrije, kralj Mađarske i Češke, kralj Lombardije i Venecije, Dalmacije, Hrvatske, Slavonije, Galicije, Lodomerije i Ilirije, nadvojvoda Austrije, veliki vojvoda Krakova; vojvoda Lotaringije, Salzburga, Štajerske, Koruške, Kranjske, Gornje i Donje Šlezije i Bukovine; veliki knez Transilvanije; markgrof Moravske; grof od Habsburga i Tirola; veliki vojvoda Vojvodstva Srbije itd. itd. itd. Sadržan je i *invocatio divina* u kojem se prikazuje da car vlada „po milosti Božjoj“.⁷

Korpus se sastoji od *arenge* kojim se nastoji potaknuti druge na opću dobrobit dodjeljivanjem zasluga kao što je u ovom slučaju status plemstva “Smatrajući jednim od naših najsvetijih i najpriyatnijih regentskih dužnosti i privilegija, dodijeliti istinsku zaslugu kroz javna svojstva našeg pravednog uvažavanja, a time potaknuti zaslugama i druge na postizanje općeg dobra.“ Slijedi promulgacija u kojoj je objavljen sadržaj isprave, tj. dodjeljivanje statusa plemstva Michaelu Tarbuku „Sa zadovoljstvom smo stoga odlučili, da je naš dragi vjerni umirovljeni satnik Michael Tarbuk izabran za najmilostivije uzvišenje u autrijsko plemstvo podanika.“ Zatim slijedi naracija u kojoj su navedene okolnosti koje su prethodile pravnom činu. To je uglavnom kratki životopis osobe te njene zasluge kao što su u ovoj grbovnici dugogodišnja vojna služba, istaknute važne bitke u kojima je Tarbuk sudjelovao te pozitivna karakterizacija osobe „Tijekom te četrdesetčetverogodišnje neprekidne vojne službe Michael Tarbuk se uvijek

⁷ STIPIŠIĆ, 1991.,150

odlikovao žarom, poštovanjem, spretnošću i besprijeornim ponašanjem; sudjelovao u kampanjama 1805., 1809., 1812., 1813., 1814. i 1815. godine te istaknuo u bitci kod Leipziga. Uvijek dokazao vjernost i privrženost našoj presvijetloj carskoj kući i državi.“ U dispoziciji, koja je i najvažniji dio isprave, naveden je moralni objekt dan Tarbuku „njega, Michaela Tarbuka i svo njegovo bračno potomstvo oba spolaza sva buduća vremena uzdići u status plemstva Našeg Austrijskog Carstva.“ Kao *clausule finales* navodi se zaštita uživanja dodijeljenih prava zakonskim odredbama Carstva „Naša je carska i kraljevska volja, da umirovljeni satnik Michael von Tarbuk i svo njegovo potomstvo oba spola za sva vremena budu uvaženi kao plemenitaške osobe Austrijskog Carstva, poštovani u miru i neometanom uživanju prema zakonima ovoga statusa povezanim pravima te će biti snažno zaštićeni, prije svega, od svih naših organa vlasti.“ U koroboraciji se osigurava pravni čin i učinak isprave samim potpisom cara te pečatom Monarhije pričvršćenim na grbovnicu kao i potpisom ministra Bacha „Za daljnje potvrđivanje svega ovoga smo vlastoručno potpisali ovu diplomu našim carskim imenom i priložili naš pečat carskog visočanstva. Dano i upotpunjeno pomoću našeg dragog i vjernog doktora Aleksandra Bacha Veliki križ našeg carskog austrijskog reda Leopolda i Franje Josipa i našeg sadašnjeg tajnog savjeta i ministra unutarnjih poslova“⁸

U eshatokolu se navodi datacija, odnosno mjesto i datum nastanka grbovnice „u našem carskom, glavnom gradu i prijestolnici Beču na dvadeset i prvi dan mjeseca svibnja poslije rođenja Krista tisuću osam stotina pedeset i treće, Našega carevanja pete godine.“ Na kraju grbovnice se nalaze potpisi cara Franje Josipa I. i ministra unutarnjih poslova Alexandra Bacha te ministarskog savjetnika Friedricha Sachse von Rothenberga.⁹

Glavni sudionici pravnog akta su car Franjo Josip I. kao *auctor* ili osoba koja vrši pravnu radnju i Michael von Tarbuk koji je *destinatarius*, tj. osoba kojoj je namijenjen pravni čin te pisar ministarski savjetnik Friedrich Sachse von Rothenberg. Na kraju isprave je naglašeno da je grbovnica napisana na molbu cara „Nach Seiner kais. königl. apost. Majestät Höchsteigenem Befehle.“ ili „prema njegovoj carsko-kraljevskoj apostolskoj veličanstvenoj visokoj naredbi.“¹⁰

⁸STIPIŠIĆ, 1991., 150-153

⁹STIPIŠIĆ, 1991., 153

¹⁰STIPIŠIĆ, 1991., 158

6.1 Analiza grba

Grb dodijeljen Michaelu Tarbuku 1853. godine u znak uzdizanja u status plemstva nalazi se na šestoj stranici grbovnice te je također u njoj i opisan. Analizom grba može se utvrditi da se sastoji od štita, koji čini glavni dio grba, te kacige, plemićke krune, plašta, nakita (ruka u srebrnom oklopu).

Štit je pravokutnog oblika te je četvorenjem podijeljen na četiri polja. U gornjem lijevom polju na plavoj pozadini su prikazana tri stabla smreke te zeleni brijeg na zelenoj livadi. Iznad njih se nalaze zlatna šestokraka zvijezda i mjesec okrenut na desnu stranu. U gornjem desnom i donjem lijevom polju su prikazana na crvenoj pozadini dva zlatna lava s isplaženim jezikom, oba okrenuta prema unutrašnjoj strani štita te stoje na stražnjoj nozi i drže savijenu sablju u šapi u pozi koja podsjeća na napad. Zadnje polje, tj. donje desno, prikazuje na plavoj pozadini potok i branu iznad koje se nazire ruka u oklopu s mačem u šaci.

Iznad štita je na sredini pozicionirana plava turnirska kaciga¹¹ obrubljena zlatnim ukrasima na donjem dijelu i otvoru za oči te zlatnom ogrlicom oko vrata. Iznad kacige se nalazi plemićka kruna obogaćena plavim i crvenim dragim kamenjem. Između krune i kacige se nalaze plavi i crveni ukras. Iz krune izvire ruka u srebrnom oklopu okrenuta u desnu stranu koja u šaci drži mač u pozi koja podsjeća na bojno držanje. U pozadini se nalazi plašt pretežito zlatne boje s plavim detaljima na lijevoj i crvenim detaljima na desnoj strani.

Oblikom i motivima je štit vrlo jednostavno sastavljen. Polja koja prikazuju prirodu vjerojatno predstavljaju krajolik iz kojeg obitelj potječe.

¹¹ navodi se u tekstu isprve na 5. stranici da se radi o turnirskoj kacigi

6. 2 Jezične značajke grbovnice

Pismo kojim je pisana grbovnica je novovjekovna njemačka gotica, oblikovana u 16. stoljeću, koja se razvila iz srednjovjekovne latinske kurzivne gotice. Razlikuju se rukopisno (*Schreibschrift*) i tiskano pismo (*Druckschrift*). Grbovnica je pisana *Druckschriftom*, a što se tiče tipa tiskanih slova, tiskana je Ungerovom frakturom koja je počela biti izuzetno popularna krajem 18. stoljeća, čija je glavna značajka prelomljenost slova te otvorenost i razgranatost velikih slova, dok su mala visoka i uska.¹²

Kako se svaki jezik kroz svoju povijest razvijao, tako je i njemački prošao kroz svoje epohe razvoja. Lingvisti obično razlikuju pet epoha, a to su *Althochdeutsch* (starovisokonjemački) koji traje od 600. do 1050. godine, zatim *Mittelhochdeutsch* od 1050. do 1350., *Frühneuhochdeutsch* (ranonovonjemački) od 1350. do 1650. ili 1700., *Neuhochdeutsch* (novovisokonjemački) od 1650. ili 1700. do 1950. i posljednja *Gegenwartsdeutsch* (suvremeni njemački) od 1950. pa sve do danas. Kako je grbovnica izdana 1853. godine, ona pripada razdoblju kada je u uporabi *Neuhochdeutsch* (novovisokonjemački) te kada se provodi standardizacija jezika i pravopisa te je stoga vrlo sličan današnjem njemačkom jeziku i stoga razumljiv govorniku.¹³

Razlika u pravopisu ima prvenstveno u pisanju imena zemalja, jedan od primjera je naziv Austrije, danas se koristi grafem Ö umjesto Oe u Österreich (Oesterreich) i nazivima Dalmacije i Slavonije (Dalmazien, Kroazien) na 1. stranici grbovnice. Na nekim mjestima su korištene riječi koje su danas arhaizmi, kao *hiebei* (ovime). Drugih razlika u pravopisu nema, što odaje dojam da je već provedena standarizacija jezika te da se koristi sličan pravopis kao danas. Stil pisanja je izuzetno formalan, što se i očekuje od službene isprave. Primjetno je kako su neke riječi stranog podrijetla napisane drugačijim fontom, kao *Chargen* i *Affaire* koje poprimaju više zaobljeni oblik i drugačiji font.

¹²LAZANIN, 2004., 22-23

¹³LAZANIN, 2004., 24

7. ZAKLJUČAK

Grbovnica kojom car Franjo Josip I. dodjeljuje satniku Michaelu Tarbuku 1853. godine status nižega plemstva pisana je njemačkom goticom na njemačkom jeziku. Izdana je u vrijeme kada se u Habsburškoj Monarhiji provode modernizacijske i centralističke reforme koje vode promjeni društva iz feudalnog u moderno, kapitalističko. S jezičnog aspekta, to je razdoblje upotrebe *Neuhochdeutscha* (novovisokonjemačkog) kada se vrši provođenje standardizacije njemačkog jezika što se vidi iz sličnosti tadašnjeg jezika s onime danas, dakle od gramatike i načina pisanja pa do razumijevanja riječi koje se i danas koriste.

Prijepisom i prijevodom s njemačkog jezika na hrvatski došlo se do novih podataka o M. Tarbuku. Obitelj Tarbuk, kao i Michael Tarbuk, je podrijetlom iz graničnog područja te su članovi obitelji uspješno sudjelovali u vojnoj službi za potrebe Habsburške Monarhije. Prije istraživanja o obitelji sam pronašla podatke u izdanjima *Heraldisch geneologische Zeitschrift* i *Kaiserlich-königliches Armee-Verordnungsblatt* u kojima su podaci relativno oskudni. Grbovnicom je ustanovljeno da se Michael Tarbuk sudjelovanjem u koalicijskim ratovima s početka 19. stoljeća istaknuo na strani Habsburške Monarhije u vojnim pohodima, kao što je bio onaj kod Leipziga 1813. godine. On je od običnog vojnika iz Vojne krajine do odlaska u mirovinu došao do čina satnika. Svojim trudom uzdignut je u položaj nižeg plemstva Habsburške Monarhije te je svojim potomcima omogućio uživanje nižih plemenitaških prava.

8. LITERATURA

Primarni izvor:

1. Grbovnica Michaela Tarbuka iz 1853. godine, HR DABJ 504 ZBIRKA GRBOVNICA

Sekundarna literatura:

2. „Heraldisch geneologische Zeitschrift“ (1871.). Beč
3. „Kaiserlich-königliches Armee-Verordnungsblatt“ (1866.). Beč
4. Künz, R (2008.): „Povijest križevačke i đurđevačke graničarske pješačke pukovnije“. Koprivnica: Bogadigrafika
5. Lazanin, S. (2004.): „Priručnik iz njemačke paleografije“. Zagreb: Tipex
6. Skupina autora (2005.): „Povijest Hrvata. Od kraja 15. st. do kraja Prvoga svjetskog rata“. Zagreb: Školska knjiga
7. Skupina autora (2008.): „Povijest 13. Napoleon, restauracija i revolucionarna kretanja (1800.-1848.)“. Piottello. Europapress holding
8. Skupina autora (2008.): „Povijest 14. Industrijalizacija i nacionalne revolucije (1848.-1871.)“. Piottello. Europapress holding
9. Stipišić. J (1991.): „Pomoćne povijesne znanosti u teoriji i praksi“. Zagreb: Školska knjiga
10. Volborth, C. A. von (1973.): „Heraldry of the world“. London: Blandford press LTD.
11. Zmajčić, B. (1996.): „Heraldika“. Zagreb: Golden marketing
12. Zöllner, E. i Schüssel T. (1997.): „Povijest Austrije“. Zagreb: Barbat

9. PRILOZI

Prilog 1.: Grbovnica Michaela Tarbuka iz 1853. godine, HR DABJ 504 ZBIRKA GRBOVNICA

von Gottes Gnaden

KAISER

von Oesterreich

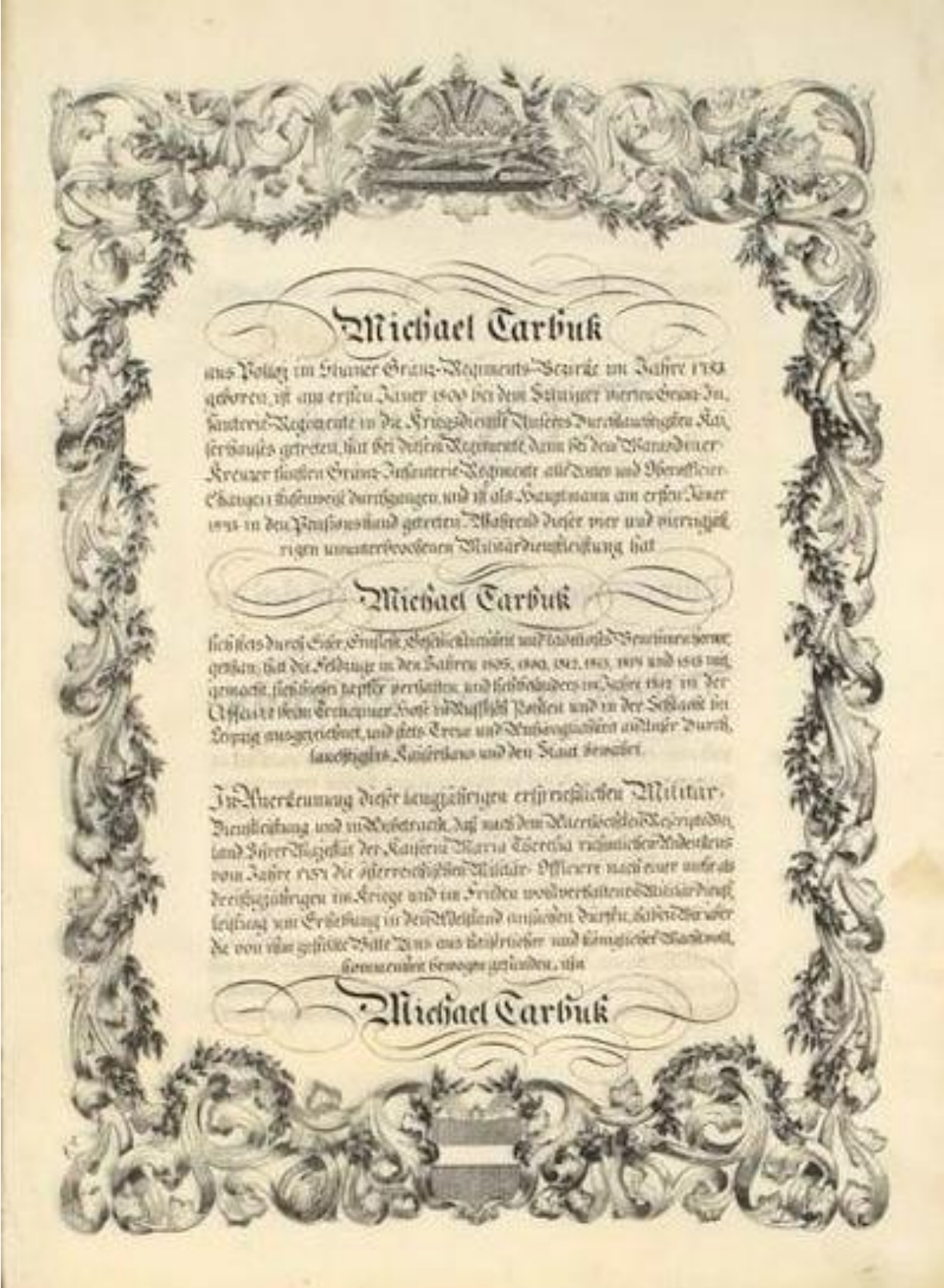
König von Ungarn und Böhmen, König der Lombardie und Venedig, von Dalmatien, Kroatien, Slavonien, Galizien, Lodomerien und Ilirien, Erzherzog von Oesterreich, Großherzog von Krakau, Herzog von Lothringen, Salzburg, Steiermark, Kärnthén, Krain, Ober- und Niederschlesien und der Bukowina, Großfürst von Siebenbürgen, Markgraf von Mähren, gefürsteter Graf von Salzburg und Tirol, Großwoiwode der Wojwodschast Serbien etc. etc. etc.

Betrachten es stets als eine Unserer heiligsten und angenehmsten Regenten-Pflichten und Vorrechte, wahres Verdienst durch öffentliche Merkmale Unserer gerechten Anerkennung auszuzeichnen, und Andere dadurch zur Verdienstlichkeit um das allgemeine Beste anzuerkennen.

Mit Vergnügen haben Wir demnach vernommen, daß Unser lieber getreuer pensionirter Baupfannam

Michael Carbuk

um allergnädigste Erhebung in den oesterreichischen Adelsstand allerunterthänigst angesetzt habe.

Michael Carbuk

aus Vollej im Wiener Grenz-Regiments-Service im Jahre 1783 geboren, ist am ersten Jänner 1800 bei dem Sittlicher Maria-Cranz-Infanterie-Regimente in die Kriegsdienst-Liste der kaiserlichen Kaiserlichen Armee getreten, hat bei diesem Regimente dem bei dem Kaiserlichen Kreuzer kaiserlichen Grenz-Infanterie-Regimente als Fähnrich-Offizier in der Infanterie durchgegangen, und ist als Hauptmann am ersten Jänner 1811 in den Pensionsstand getreten. Während dieser vier und vierzigjährigen ununterbrochenen Militärdienstleistung hat

Michael Carbuk

sich stets durch Eifer, Emsigkeit, Gehorsamkeit und tapferes Verhalten hervorgethan, hat die Feldzüge in den Jahren 1805, 1809, 1811, 1813, 1815 und 1816 mitgemacht, sich schon tapfer verhalten, und sich besonders im Jahre 1812 in der Affaire beim Grenzwort in der Schlacht bei Polotsk und in der Schlacht bei Lützen ausgezeichnet, und stets Ehre und Ansehen durch seine Tapferkeit, Ausdauer und den Muth bewiesen.

In Anerkennung dieser langjährigen ehrenvollen Militärdienstleistung und insbesondere auch nach dem Österreichischen Beschreibungs- und Ehrentagebuch der Kaiserin Maria Theresia römischer Kaiserin vom Jahre 1781 die österreichischen Militär-Officiere nach ihrer dreißigjährigen im Kriege und im Frieden wohlverhaltenen Militärdienstleistung von Erhebung in den Adelstand anzusehen, darüber wird die von ihm geleistete Thätigkeit aus kaiserlicher und königlicher Gnade, dem kaiserlichen Bewege gethan, ist

Michael Carbuk

sammt seiner ehelichen Nachkommenschaft beiderlei Geschlechtes
für alle künftigen Zeiten in den

Edelstand

Unseres österreichischen Kaiserreiches zu erheben.

Wir gestatten insbesondere, daß sich der
pensionirte Hauptmann

Michael von Carbuk

und seine ehelichen Nachkommen beiderlei Geschlechtes auch des in
gegenwärtiger Urkunde mit den kunstmäßigen Farben entworfenen
und nachstehend beschriebenen adelichen Wappens bedienen mögen:
Ein gemerteter Schild. Das obere rechte so wie das untere linke rotthe
Feld zeigt einen nach einwärts aufgerichteten goldenen Löwen mit ausge-
schlagener rothher Zunge, einen Säbel am goldenen Kreisgriffe schwingend.
In dem oberen linken blauen Felde mit grünem Boden bricht aus dem rech-
ten Seitenrande ein grüner Berg und wachsen links daneben aus dem Boden
drei Nischen hervor. Im rechten Oberwinkel erscheint ein goldener Stern und
im linken ein gebildeter ebenfalls goldener Halbmond nach rechts gewendet.
Das untere blaue Feld durchsieht an der Balkenstelle ein steinerner Damm.

unterhalb dessen ein Teich auf grüner Wiese und von einem Bache schrägrechts durchflossen, dann oberhalb ein im Blauen gefogener Arm in Harnisch mit gezücktem Schwerte am goldenen Griffe einwärts gerichtet zu sehen sind. Auf dem Schilde ruhet ein mit goldenen Bügeln und mit einem goldenen Halskleinode geschmückter Turnierhelm, von welchem zur rechten Seite rotte und zur linken blaue, insgesammt mit Gold unterlegte Helmdecken herabhängen. Der Helm ist mit einer goldenen Krone geziert, aus der ein geharnischter Arm mit einem Schwerte am goldenen Griffe emporragt.

Es ist Unser kaiserlicher und königlicher Wille, daß der pensionirte Hauptmann

Michael von Carbuk

und alle seine ehelichen Nachkommen beiderlei Geschlechtes für

Adelstands-Personen

des österreichischen Kaiserreiches geachtet, geehrt und von allen Unseren Behörden in dem ruhigen und ungestörten Genusse der nach den Reichsgesetzen mit diesem Stande verbundenen Rechte kräftigt geschützt werden.

Zur mehreren Bekräftigung alles dessen haben Wir gegenwärtiges Diplom mit Unserem kaiserlichen Namen eigenhändig unterzeichnet und Unser kaiserliches Majestät-Siegel anhängen lassen.

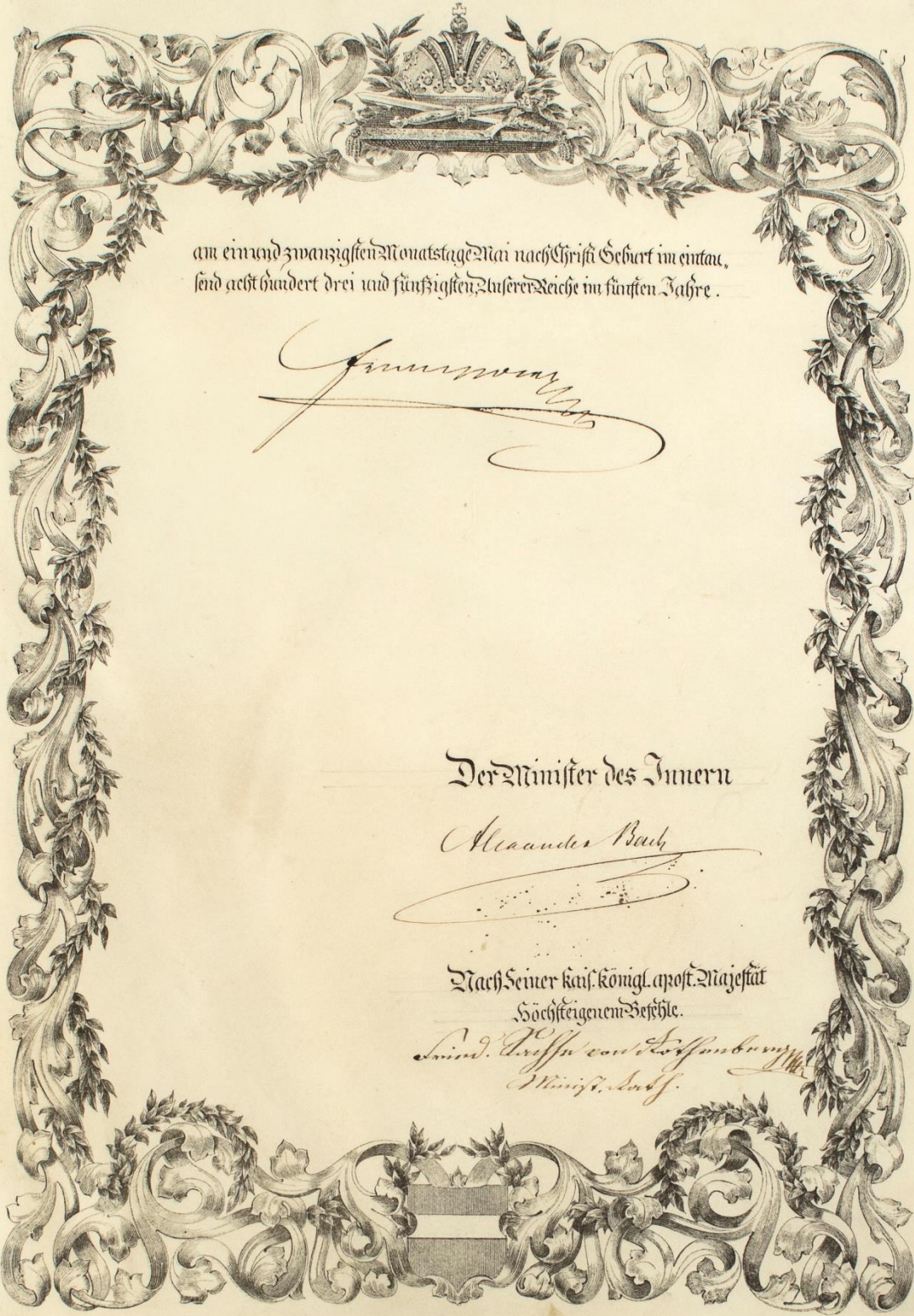
Gegeben und ausgefertigt mittelft Unseres lieben und getreuen

Doctores

Alexander Bach

Großkreuzes Unseres kaiserlichen österreichischen Leopold- und des Franz Joseph-Ordens Unseres wirklichen geheimen Rathes und Ministers des Innern in Unserer Reichs-Haupt- und Residenzstadt Wien

am einundzwanzigsten Monatstage Mai nach Christi Geburt im eintau-
send acht hundert drei und fünfzigsten Kaiserreich im fünften Jahre.

Fruchtbringend

Der Minister des Innern

Alexander Bach

Nach Seiner kais. königl. apost. Majestät
Höchsteigenem Befehle.

Anton. Draschn von Hoffenbrunn
Minist. Rath.